

İmam Rəbbani Həzrətləri buyurur:

“Allah-Təalanın qəzəbini söndürmək üçün « Lə ilhə illəllah » sözündən daha faydalı heç nə yoxdur. Bu söz cəhənnəm girməyi səbəb olan qəzəbi söndürür, başqa qəzəbləri daha tez söndürür. Çünki digər qəzəblər cəhənnəm zəbını doğuran qəzəbdən daha xəfifdir. Necə söndürməsin ki, insan bu sözü təkrarlayaraq masivadan üz çevirmiş, onları rədd etmiş və qəlbinin qibləsi Haqq-Təala olmuşdur. Zənn qəzəbi səbəbi digər qulun başqa fərdəyə meyil etməsidir. Kəlmeyi-tövhid bunlar aradan qalxdığı üçün qəlbə də sükunət tapar...”

[\[1\]](#)

[Allah-Təalanın qəzəbini ən çox cəlb edən və ilahi əfvdən uzaq qalan ən ağır günahlar “küfr, şirk və nifaq”dır. Yeni Allahı inkar etmək, Ona şərik qoşmaq və ya zahirən Ona iman etmiş kimi görünüb qəlbən inkar etməkdir.

İslam fitrəti üzrə və Allaha qulluq üçün yaradılan insanın haqq yolu qoyub, batil yollara düşməsinin başlıca səbəbləri nəfsə, şeytana və ya şeytanlaşmış insanlara təbə olaraq öz əliylə özünü cəhəlet qaranlığına məhkum etməsidir. Bu xüsusda insanın ağılı və qəlbini pərdələyən də çox vaxt imtahan üçün qarşısına çıxarılan müxtəlif mənfəətlər olur.

Bu xüsusda Fəridəddin Gəzəlini nəql etdiyi qissə çox ibrətlidir:

Padşahın çox sevdiyi bir ov iti vardı. Ovçuluqda çox mahir idi. Padşah ona hədsiz dərəcə dəyər verir və hər dəfə ova çıxanda onu özü ilə aparırdı. Xaltasını ləl-cəvahiratla bəzəmiş, ayaqlarına qızıl və gümüş halqalar taxdırmışdı. Belinə də atlas çul salınmışdı.

Bir gün yenə padşah onu da götürüb saray əyanları ilə ova çıxmışdı. Xaltanın ipek ipi əlində, at üstündə vüqarla irəliləyən sultan çox sevincli idi. Lakin birdən üzündəki təbəssüm ifadəsi yox oldu. Çox sevdiyi köpəyi padşahını unutmuş halda başqa bir işlə məşğul idi. Padşah əvvəlcə hüznə əlindəki ipi çəksə də köpək dirəndi, qarşısındakı sümüyü gəmirməyə davam etdi. Bu hal qarşısında padşah heyrət və hiddətlə qışqırdı:

“- Hüzurumda məni unudaraq başqa işlə məşğul olmaq! Bu nə haldır?”

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırncı dəyişikliklər 20.11.13 07:31

Çox kədərlandı. Köpəyinin bu nankorluq, vəfasızlıq və duyğusuzluğu ona çox təsir etmişdi. Bir köpək də olsa etdiyi hərəkəti üzrlü sayıb bağışlamağı düşünmədi. O qədər izzət, ehsan və lütf müqabilində köpəyinin bir anda, üstəlik sümük parçası üçün onu unutması bağışlanacaq qəbildən deyildi. Qəzəblə:

“- Bu ədəbsizə yol verin!”,- dedi.

Qafil köpək bu hiddətin mənasını dərk etdiyi zaman iş işdən keçmiş, başqa çarə qalmamışdı. Hətta ətrafdakılar padşaha:

“- Sultanım, üstündəki ləl-cəvahirat, gümüş nə varsa çıxaraq, elə qovaq”,- dedikdə padşahın cavabı bu oldu:

“- Yox, qoy elə getsin”,- dedi və əlavə etdi:

“- Elə getsin ki, ucsuz-bucaqsız səhralarda ac-susuz qalanda onlara baxaraq itirdiyi ehsan və lüflərin acısını yaşasın!..”

Allah-Təalanın qəzəbini ən çox cəlb edən xüsus da Uca Zatına qulluq üçün yaratdığı insanın, insan üçün yaratdığı fani varlıqlara könül verərək Ondən üz çevirməsidir. İnsanın Yaradıcısını, əsl sahibini və Rəzzaqını unudub başqa qapılardan kömək ummasından daha böyük bir nankorluq ola bilməz!..

Unutmamaq lazımdır ki, bütün insanlar Haqq-Təalanı inkar etsələr, Onun şəninə zərrə qədər xələl gəlməz. Bunun əksinə, insanlar Allahın varlığına və birliyinə iman ilə şərəflənsə, yenə də Onun şəninə zərrə qədər təsir etməz. Allahın bizim qulluğumuza ehtiyacı yoxdur. O, bütün ehtiyaclardan münəzzəhdir. Nəticə olaraq da bəşəriyyətin imanı və ya inkarı Haqq-Təalaya deyil, yalnız özlərinə fayda və ya zərər verə bilər.

Bununla yanaşı Allah-Təala sonsuz mərhəməti nəticəsində yaratdığı insanların hidayətini və səadətini istəyir. Onların iman ilə şərəflənmələrini, beləliklə də ilahi mükafatlara layiq olmasını murad edir. Bu səbəblə Allahdan başqa ilah olmadığı həqiqətinin qəbulu sayılan kəlməyi-tövhid Allah-Təalanın ən çox sevdiyi kəlmədir. Zira bu kəlmənin layiqincə idrak edilib, qəlbən təsdiq olunması:

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırını dəyişikliklər 20.11.13 07:31

İnsanın günahlardan və bütün fani qapılardan üz çevirib yalnız Allahın dərgahına sığınması mənasına gəlir.

Yuxu və xəyal mövqeyində olan batil ilahları rədd edib yeganə gerçək olan Allaha təslim olduğunu dilə getirir.

İnsanın gözündə və könlündə bütəldirdiyi şeytani və nəfsani bütün bağları qoparıb ataraq yalnız Haqqa qulluqda dada biləcəyi həqiqi hürriyyətə qovuşması deməkdir.

Ona görədir ki, Allah-Təala əzaba layiq olan neçə-neçə insanı kəlmeyi-tövhidə söyləyib onun istiqamətinə girmələri səbəbilə əfv və məğfirətinə məzhər etmişdir. Həzrət Peyğəmbər r də uzun illər zülm və işgəncələrinə məruz qaldığı müşrikləri kəlmeyi-tövhidə söyləyərək uca hüzura üz sürtmələri xətrinə əfv etmiş, onları da mübarək əshabının arasına qəbul etmişdir.

Məsələn, Rəsulullahın əmisi **Həzrət Həzm** (r.a) şəhid edən həbəşli Vəhşi kəlmeyi-tövhidin həqiqətini idrak etdikdən sonra nail olduğu iman həyəcanı ilə ürəyindəki peşmanlıq iztirabını bir azıq da olsa təsəlli etmək üçün peyğəmbərlik iddia edən

Müseylmə

ni öldürmüşdü. Nəticədə qiyamətdə gələcək möminlər tərəfindən

Həzrət Vəhşi

adıyla yad edilən mübarək bir səhabə olmuşdur.

Bu baxımdan ilahi əfv istəmək üçün təvəssül ediləcək ən gözək vəsilə "Allahdan başqa ilah yoxdur" sözüdür. Bir çox tövbə və istiğfar duasında bu cümlə yer alır.

Necə ki, **Həzrət Yunus** (ə.s)-in tövbəsində də tövhid ilə təvəssül etdiyi üçün cavab verilmişdir. Ayeyi-kərimələrdə buyrulur:

"Zün-Nunu (balıq sahibi Yunisi) da xatırla! Bir zaman o (küfr etməkdə həddi aşmış ümmətin qarşı) qəzəblənərək çıxıb getmiş və (Bizə xoş gəlməyinə bu səbəbsizliyin görə) onu möhnətə düşürərək yeməyimizi (gücümüz, yaxud hökmümüzün ona yetməyini) güman etmişdi. Amma sonra qaranlıqlar içində (balığın qarınında; gecənin, yaxud dərin zülmətin): "(Pərdəyə!)

Sən də başqa heç bir tanrı yoxdur. Sən paksan, müqəddəs! Mən isə, həqiqətən, zalımlardan olmuşam (mənim qarşı çıxaraq özümə zülm etməmişəm)", -deyib dua etmişdi. Biz onun (Yunisin) duasını qəbul buyurduq və (balığın qarından çıxartmaqla) onu qurtardıq. Biz möminlərə belə nicat veririk!"

(əl

-Ənbiya, 87-88)]

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırncı dəyişikliklər 20.11.13 07:31

İmam Rəbbani həzrətləri buyurur:

“Kəlmeyi-tövhidin fəziləti qarşısında bütün bu dünya heç bir qiymət ifadə etmir. Kaş böyük bir okeana nisbətən bir damla hökmündə ola biləydi. Ancaq bu kəlmeyi-tayyibənin qiymət və zəməti onu söyləyənin məni və dərəcəsi nisbətindədir. Söyləyənin dərəcəsi nə qədər yüksək olarsa, bu kəlmənin zəməti də o qədər fəaliyyətli olur...”

[Kəlmeyi-tövhidin Haqq qatındakı qiymətini və ilahi əlvi cəlb etmə xüsusunda müstəsna təsirini bu hədisi-şərif nə gözəl ifadə edir:

Səhabədən Şəddad bin Övs (r.a) buyurur:

Hizri Peyğəmbər (s.ə.s) yanında olduğumuz bir vaxt belə dedi:

“Aranızda yad bir adam varmı?” - deyə soruşdu. Buradakı “yad” sözü ilə əhli-kitabı qəsd etmişdi. Biz də:

“– Xeyr, yoxdur, ya Rəsulallah!” - dedik.

Bunun üzərinə Allah Rəsulu (s.ə.s) qapıların bağlanmasını əmr edərək:

“İnizi qaldırın və: **Lə ilhə illəllah deyin!**” - buyurdu.

Şəddad bin Övs (r.a) bu zikir məclisinin davamını belə nəql edir:

“Əllərimizi qaldırıb bir müddət söyləndiyi kimi zikir etdik. Sonra Allah Rəsulu r əllərini saldı və belə dua etdi:

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırncı dəyişikliklər 20.11.13 07:31

«Allahım, Sən mənə həmd olsun! Rəbbim, mənə ni "bu cümlə" ni göndərdin. Onu (söyləməyi və lüzumunu yerini yetirməyi) mənə mənə etdin. Bunun müqabilində mənə də nəni təvəzülə etdin. Sən nə dində nənəslə dönməlisən!»

Daha sonra Allah Resulu (s.ə.s) əshabına belə buyurdu:

«Müjdə! Ər olsun siz! Şübhə yoxdur ki, Allah sizi bağışladı». (Əhməd bin Hanbəl, Müsnəd, IV, 124)

«Kəlmeyi-tövhidin Allah qatındakı yüksək qiymətini bu hadisə də nə gözəl ifadə edir:

«Allah tərəfindən böyük imkanlara nail olan **Həzrət Süleyman** (ə.s) cinlər, insanlar və quşlardan ibarət möhtəşəm ordusuyla bir bölgədən keçirdi. Orada bir qarışqa vadisi vardı. Qarışqaların başçısı Həzrət Süleyman və ordusunu görüb:

«Ey qarışqalar! Yuvalarınıza girin, Süleyman və ordusu fərqində olmadan sizi əzməsin! Həzrət Süleymanın səltnəti çox böyükdür, tapdaq altında qalarsınız! Yuvalarınıza çekilin!» dedi. [3]

Allahın lütfüylə heyvanların da dilini bilən Həzrət Süleyman ə.s bu sözləri eşitdi və belə dedi:

«Xeyr, mənim səltnətim keçicidir! Bir **kəlmeyi-tövhidin** getirəcəyi səadət və səltnət isə əbədidir!..»

Necə ki, bir hədisi-şərifdə də:

«Kim son nəfəsində (xalis qəlbi) **kəlmeyi-tövhid** söyləyirsə, o da nəni girir...buyurulmuşdur. (Hakim, Müsnəd, I, 503)

Bu nəbəvi müjdəyə nail olub əbədi səadət və səltnətə yüksələ bilmək üçün ömür boyu kəlmeyi-tövhidin məzmunu çərçivəsində yaşamağa cəhd göstərmək şərtidir. Yeni qul Allahdan qeyri zahiri və batini bütün ilahları rədd edib könlünü Allah inancıyla doldurur və son anına qədər bu minval üzrə bir həyat yaşayarsa, imanla can verib cənnətə nail olacağına ümid edilir. İstisnalar xaric, bu həqiqətin əksinə həyat yaşayan kimsənin son nəfəsində "Lə iləhə illəllah" deyə bilməsi çox çətinidir. Çünki başqa bir hədisi-şərifdə də:

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırncı dəyişikliklər 20.11.13 07:31

«Necə yaşasınız elə ölərsiniz, necə ölərsiniz o şəkildə həmişə olunarsınız», - buyurulmuşdur. (Münavi, Feyzul-Qadir, V, 663)

«Übeydullah hərarətli nəql edir ki:

«Mübarək bir şəxs Nəqşbənd həzrətini vəfatından sonra yuxusunda görüb ondan:

«Əbədi qurtuluşumuz üçün nə edək?», - deyər soruşur. Xacə həzrətləri bu cavabı verir:

«Son nəfəsde nə ilə məşğul olmaq lazımdırsa, onunla məşğul olun!». Yeni necə ki, son nəfəsde tamamilə Haqq-Təalayı düşünməlisiniz, heyatınız boyunca da o cür ayıq olun. [\[4\]](#)

Ona görə də ömür boyu son nəfəsi iman ilə verə bilməyə hazırlıq görməliyik. Əks təqdirdə, yeni tövhid çərçivəsində qulluq həyatı yaşamadan, sadəcə kəlmeyi-tövhidə söyləməklə xilas olacağını düşünmək boş bir xəyaldır.

«Necə ki, tabiun neslinin böyük alimlərindən İmam Zöhrədən Rəsulullahın «*Kim «Ləhə ilah» deyirsə, cənnətdə girir*» hədisi-şərifini haqqında sual verilmişdi. İmam:

«Bu hökm, İslamın ilk günlərində, fəzrlərin, əmr və qadağaların nüzulundan əvvələ aiddir», - buyurdu. (Tirmizi, İman, 17/2638)

«Yeni din kamala çatdıqdan sonra Kitab və Sünnənin bütün hökmlərinə riayət edilib tövhidə uyğun bir həyat yaşanması zəruridir. Necə ki, Haqq-Təala:

«**İnsanlar yalnız: "İman gətirdik!" – demənilən onlardan I çəkilib imtahan olunmayacaqlarını sanırlar?**» (əl-Ənkəbut, 2) ayəsi ilə sırf sözdən ibarət və həyata tətbiq edilməyən bir kəlmeyi-tövhidin təkbəşinə əbədi qurtuluşu təmin edə bilməyəcəyini bəyan buyurmuşdur.

«Digər tərəfdən bu ayeyi-kərimənin imanları səbəbiylə müxtəlif zülm və işgəncələrə məruz qalan bəzi səhabələr haqqında nazil olduğu rəvayət edilir. Bu rəvayət də həqiqi imanın bəzi qurbanlar istədiyini açıqca ortaya qoymağdadır. Bunun üçün də Haqq-Təala Qurani-Kərimində imanlarını qurtarmaq üçün canlarını fəda edən fironun səhrbazlarından, imanlarından dönmədikləri üçün xendəklərə atılıb yandırılan

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırıncı dəyişikliklər 20.11.13 07:31

Əshabi-Uxdüddan, tövhidi müdafiə uğrunda daşlanaraq şəhid edilən Həbibü Nəccarda bəhs edir.

Eyni zamanda İmam Rəbbani həzrətlərinin də ifadə buyurduğu kimi kəlmeyi-tövhidin ilahi mizandakı qiymət və əzəməti, onu söyləyənin mənəvi dərəcəsi nisbetində olacaqdır. Bu baxımdan könlü kəlmeyi-tövhidin mana və həqiqətində dərinləşdirmək lazımdır. Nəca ki, nəbəvi tərbiyə altında mənən səviyyə qət edən səhabələrdən Abdullah ibn Məəsud (r.a): *"Biz boğazımızdan keçən loğmaların zikrini eşidiyə halda gəlmişdik!"*, buyurmuşdur.

[5]

İmam Rəbbani həzrətləri buyurur:

"«Lə ilh» İlah » zikrinin məqsədi afaqi və nfusi, yəni tərfdakı və daxilimizdəki batil ilahları yox etməkdir. Afaqi ilahlar Lat və Uzza kimi kafirlərin batil ilahlarıdır. Nfusi ilahlar isə fəlsəfi arzulardır. Necə ki, Haqq-Təala *"Nəfsini özünü tanırdı gördünmü?"* (İ-Casiyə, 23) buyurur. Şüurün insanları müəlləf tutduğu və qəlbə nəsiq etməkdə ibarət olan "iman" üçün afaqi ilahların yox edilməsi kifayətdir. Nfusi batil ilahların yox edilməsi üçün isə fəlsəfi mmarın nəsiq edilməsi lazımdır. Həllülahın yoluna girməyin məqsədi və nəticəsi budur. Həqiqi imana nail olmaq bu hər iki növ batil ilahları yox etməyə bağlıdır..."

[Kəlmeyi-tövhid zikri "Lə ilh" ilə, yeni bütün batil ilahları redd edilməsiyə başlayır. Ətraf mühitdəki bütələr və batil ilahlar aşkardır. İmanın şəri cəhətdən sabit olması üçün kafir, müşrik və ya bütperəstlərin batil ilahlarını redd edib, bir olan Allaha inanmaq kifayətdir. Fəqət bu, tövhidin həqiqətinə nail olmağa nisbətən bəlkə də ikinə asan tərəfdir. Əsas çətinlik və mühüm olan isə daxili aləmdəki bütələri devirib yalnız Allaha təslim olmaqdır.

Rəsulullah (s.ə.s)-in ağır səfer olan Təbukdan qayıdarkən əshabına *"...İndi kiçik cəhəddən böyük cəhədə, yəni bəndən nəfsinə qarşı olan cəhədə gəlirsiniz"* buyurmasının mənəvi və hikməti budur. Nəticə etibarilə nəfsi təzkiyə edərək daxili aləmi batini bütələrdən də təmizləmək çox çətin, lakin lüzumlu bir vəzifədir.

Ayeyi-karimədə buyurulur:

"(Günəhlərdən) təmizləni kimsə isə nicat tapacaqdır. O kimsə ki, Rəbbinin adını zikr edib namaz qılar!" (el-Əla, 14-15)

İbn Abbas v bu ayədə keçən "təzkiyə / təmizləni" sözünü "İnsanın Lə ilh deməsidir" olaraq təsəvir edir. Çünki təzkiyədə ilk addım qəlbə küfr və şirkdən təmizlənməsidir.

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırıncı dəyişikliklər 20.11.13 07:31

◻◻◻◻◻ Eia isə qulun daxilindən təmizləməli olduğu bütələr nələrdir?

◻◻◻◻◻ Bunlar bəzən qula Allahın əmrini ifadə daha əhəmiyyətli gələn nəfsani arzulardır.

◻◻◻◻◻ Bəzən Allah üçün tərk edilə bilməyən fani mənfəətlərdir. Dünya ilə axirət qarşılaşdıqda dünyanı tərcih etməkdir.

◻◻◻◻◻ Bəzən qulu Rəbbindən uzaqlaşdıran bir vəzifədir.

◻◻◻◻◻ Bəzən Allahı unuduran şən-şöhrət və sərvətdir.

◻◻◻◻◻ Bəzən də qarşı cinsə duyulan şəhvanə hisslərdir.

◻◻◻◻◻ Haqq-Taala ilahi imtahan sirlərinə görə haramlara və günahlara güclü cazibə vermişdir. Bunların cazibəsindən nəfsi qoruya bilmək böyük bir iman istəyir.

◻◻◻◻◻ Necə ki, məkkəli müşriklər də Həzret Peyğəmbərin yanına gələrək itaiyə etdikləri bütələri mübarizədən iminə etməsi üçün bu təklifləri etdilər.

◻◻◻◻◻ "Zəngin olmaq istəyirsinizsə, sənə istədiyiniz qədər mal verək! Rəislik arzusundasansa, sənə özümüzsə başçı təyin edək! Əsil-nacabətli bir qadınla evlənmək fikirindəsənsə, sənə Qüreyşin ən gözəl qadınlarından hansını istəsən verək! Nə istəsən etməyə hazırıq. Yeter ki, gəl bu iddialardan vaz keç!"

◻◻◻◻◻ Allah Rəsulu r isə o bütəparəstlərə bu cavabı verdi:

◻◻◻◻◻ "Bilə he etdiyiniz şeylərin heç biri mənə maraqlandırmır! Məni sizlə gəlirdiyiniz şeylərlə mənə mallarınızı istəməliyə, mənə aranızda şən-şöhrət qazanmaq, mənə başınıza rəhbərlik olmaq üçün gəlmişim. Lakin Allah mənə ni sizlə bir peyğəmbər olaraq göndərdi və mənə kitab endirdi. Sizin (qul) bu işləriniz üçün (dini) niri (fə) müjdəli (qul) bu işləriniz üçün (dini) niri (fə) qorxudan bir cəza

olmamı m

◻ niri m m e t d i. R i b b i n i n n i n i v e r d i y i r i s a l l a t v i z i f i n i n i s i z l e b i

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırını dəyişikliklər 20.11.13 07:31

Allah-Təala hər birimizi gerçək mənada kəməyi-tövhidə zikr edib bilməyi müvəffiq etsin. Tövhidin hikməti və höqiqətini vəqif ola bilməyi, bütən hal və davranışlarımızla tövhid ölçüləri içində yaşayıb yenə tövhidin könül hüzuruyla son nəfəsimizi verib bilməyi hamımıza nəsisib və müvəffiq etsin.

Amin!.

[1] İmam Rəbbani, *Mektubat*, II, 591-594, № 57.

[2] İmam Rəbbani, *Mektubat*, II, 591-594, № 57.

[3] Bax. *en-Nəml*, 17-18.

[4] *Rişahət*, s. 130.

[5] Bax. Buxari, *Mənaqib*, 25.

[6] *Maarifi dünyası*, s. 69, 24-cü Bölm.

[7] Bax. *Beyhəqi*, *Zühdiyyəti*, s. 198/374; *Süyuti, Cami*, II, 73/6107.

[8] *Qurtubi*, *İ-Cami*, XX, 22.

[9] İbn İshaq, *Sirət*, s. 179; İbn Hişam, I, 295-296; İbn Kesir, *İ-Bidayi*, III, 99-100.

Yazan redaktor

13.11.13 08:07 - axırncı dəyişikliklər 20.11.13 07:31
